

ח. יש מתנורי הגזו החדשים, שאם מניחים כפית מתכת בין חיישן הבטיחות לאש, אחר כשבע שניות הגז נכבה, ולכן יש מקילין ביום טוב לכבות את הגז בדרך זו, להניח כפית בין החיישן לאש, דחשיב כגרמא ולא כמעשה בידים. ומיד לאחר מכן מותר לסגור את הכפתור כדי למנוע זרימת הגז, אולם יש לבדוק מערב יום טוב בכל תנור גז שאין האש נכבית מיד, שאם האש נכבית מיד, אזי הדבר אסור לעשות כן. וואמנם יש אוסרים את עצם השימוש בכיריים אלו ביו"ט, מחמת שבעת הדלקת האש, יוצר מעגל של בטיחות למניעת דליפת הגז, ויש בזה חשש מבעיר ומכה בפטיש. אמנם להלכה יש להתיר בזה בלא פקפוק. והרצוה להחמיר על עצמו ילחץ הכפתור בשינוי. והנה ברבים מן הכיריים המצויות כיום, יש בהם ניצוץ אש חשמלי שניצת אוטומט בלחיצה על הכפתור, ויש אומרים שלכן חובה לנתק את הכיריים מן החשמל בערב יו"ט. אך יש שהקילו בזה, אם מיד הוא מבעיר את האש ע"י הגפרור שבידו, ואין לו שום ענין בניצוץ האש הניצת מאליו, והוי פסיק רישיה דלא ניהא ליה באיסור דרבנן]. ח

כיבוי הגז על ידי הנחת כפית

המונע מלישרף, בענין שיכבה כשיגיע לשם. ע"כ. אולם לאחר שהנר דולק אסור לגרום לכבותו, ובנידון שלנו הוא גורם לכבותו לאחר שהאש כבר דולקת.

אלא שלכאורה הדבר יפלא דאמאי באמת מרן אסר גרמא בכה"ג, הרי קי"ל כרבנן במשנה (שבת קכ.) שמותר להעמיד כלים מלאים מים על יד כלים שאחז בהם האור כדי שהאש תכבה כשתגיע לשם, שגרם כיבוי מותר, ונפסק כן בש"ע (סי' שלד סכ"ב), וא"כ אמאי כאן מרן אסר.

אולם הדברים מבוארים בב"י (סי' תקיד) שהביא מחלו' הראשונים בדין זה, והדבר תלוי בטעם האיסור להסתפק בשמן שבנר, ולכא' אמאי אסור, והרי אינו אלא גרם כיבוי, וכתבו התוס' (ביצה שם) שהטעם הוא שמיד שלוקח מהשמן, באותו רגע הוא מוריד מעט מהלהבה, וה"ז כיבוי בידים, ולפ"ז כתבו שמותר לחתוך נר ביו"ט, דגרם כיבוי מותר, כל שאינו ממעט מהנר בידים. וכ"ד המרדכי (פ"ב דביצה סי' תרפג) והגהות מיימוניות (פ"ד מהלכות יו"ט אות א).

ואמנם לדעת הרא"ש (פ"ב דביצה) לא התירו גרם כיבוי אלא משום שאינו נוגע בדבר הדולק, אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע לשם הדליקה, אבל כאן השמן

ח) הנה לאחרונה חידשו פתרון לכיבוי הגז ביו"ט, ע"י העמדת כף מתכת בין האש לבין חיישן הבטיחות, חיישן המתוכנת באופן שאם אינו מרגיש את האש עצמה, הוא חוסם את זרימת הגז, והכף גורמת לחיישן שלא ירגיש את האש, ולכן לאחר מספר שניות נחסם מעבר הגז והאש נכבית מאליה, האם ניתן להשתמש בפתרון זה לכיבוי הגז ביו"ט?

תשובה: נראה כי מאחר שהאש אינה נכבית מיד כשמניח את הכף, אלא לאחר איזה זמן, ה"ז בגדר גרם כיבוי שמותר ביו"ט, וכמ"ש התוס' (ביצה כב. ד"ה המסתפק). ומכאן סמך בשו"ת יחו"ד (ח"א סי' לד) להתיר לכבות את הגז ע"י הנחת קומקום מלא מים על כל גדותיו על הכיריים שעל הגז, וירתח את המים לצורך שתיית קפה או תה, ולאחר שהמים גולשים סביב הקומקום, המים ישפכו על הגז ויכבוהו, ומיד לאחר מכן מותר לסגור את הכפתור כדי למנוע זרימת הגז, מאחר שכבר כתבה האש, כי כל שאין מלאכת הכיבוי נעשית מיד, נחשב הדבר לגרמא. וכן הדין בנידון שלנו.

ואמנם יש שרצו לאסור בזה עפמ"ש מרן הש"ע (סי' תקיד ס"ג) שאם חס על הנר שלא ישרף כולו, יכול ליתן סביבו, קודם שידליקנו, דבר

אסור. ולפי"ז יש מקום לומר שבנידוננו שיש חשש הפסד, שכן אם ישאיר הגז דולק, ללא בישול, יבוא לידי דליקה. ב. ועוד י"ל שדוקא בענין גרם כיבוי של הנר, שהגורם נעשה בגופו של הנר, אין להתיר לאחר שהנר דולק, אבל כאן הגרמא של רתיחת המים ושפיכתם על הגז אינה בגוף הגז אלא היא גרמא מבחוץ. ג. ועוד י"ל, שעד כאן לא אסר מרן הש"ע לגרום כיבוי לנר לאחר הדלקתו, אלא משום ששייך בנר דין כיבוי מה"ת, אם יש לו צורך בהבהוב הפתילה שתהיה נוחה להדלק לאחר מכן, ובכגון זה נחשב כמכבה לצורך פחמים שאסור מה"ת, אבל כאן שאין בכיבוי הגאז סרך איסור מה"ת, שהרי אינו מכבה אלא שלהבת, ודינו כמכבה גחלת של מתכת שאין איסורו אלא מד"ס, נראה שגם מרן הש"ע יודה שיש להתיר כיבוי כזה שהוא ע"י גרמא. ולפי כל התירושים הללו יש להתיר גם בנ"ד.

ונמצא בסיכום שיש לנו כמה טעמים להתיר: א. דעת התוספות שגרם כיבוי ביו"ט מותר גם כשנוגע בדבר הדולק, ומקצר את הנר. ב. ואת"ל כדעת הרא"ש שאסור לעשות כן, שמא כמ"ש המג"א, שכל האיסור הוא דוקא כשלוקח מהדבר הדולק, אבל מותר לתת על דבר הדולק דבר חיצוני. ג. ועוד שבנ"ד הכף לא באה על האש, אלא על החיישן. ד. ועוד שהוא במקום הפסד. ה. ועוד שהוא כיבוי גחלת של מתכת, שלא דיברו בה כלל הרא"ש ומרן, ולכן נראה שיש להתיר כיבוי זה.

ומה שתופס את הכף בידו, נראה דלא חשיב כמעשה בידיים, כי כשם שתופס בידו את הכף, כך יכול גם להניח אותה שם, ואין תפיסתו גורמת את הכיבוי יותר, ומכיון שלא עושה פעולה בשעת הכיבוי, אלא קודם הכיבוי ה"ז גרמא.

וקצת ראייה לסברא זו בדברי התוס' (שבת מז:), שביארו מדוע אסור ליתן מים בכלי מער"ש לקבל את הניצוצות שנופלות מהנר, משום דגזרינן ער"ש אטו שבת, ובשבת יכול לבא לידי כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הניצוצות. ע"כ. ומשמע מדבריהם שכל האיסור אם יגביה את הכלי כנגד הניצוצות והרי הוא מכבה בידיים,

והפתילה שניהם גורמים את הדליקה ואין להתיר גרם כזה כשממעט מהשמן עצמו. ולפי"ז אין להתיר קיצור הנר ביו"ט, שהרי הוא נוגע בדבר הדולק. ומרן בש"ע פסק להחמיר כדעת הרא"ש. אך בנידון שלנו גם הרא"ש יודה להתיר, שלא אסר רק כשממעט מהשמן או מהשעוה, ולא התירו לנגוע בדבר הדולק ולגרום לכיבוי הנר, משא"כ בנידון שלנו שהכף אינה חוסמת את מעבר הגז, אלא כלשון הרא"ש "עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי", וגם כאן הוא עושה שחיישן הבטיחות לא ירגיש את האש, וחיישן זה יגרום הכיבוי, ה"ז בגדר גרם כיבוי המותר ביו"ט לכו"ע. ופשוט שלא איכפת לנו מה שהכף נוגעת באש, כי לא זה הגורם לכיבוי אלא מה שגורם לחיישן שמפסיק להרגיש את האש. וכן מבואר ביבי"א

ח"א (ארו"ח סי' לא סוף א' ח) גבי פתיחת המלחצת של הפרימוס, שהיא דבר שמחוץ לאש, שהוא הנפט והאש, ואע"פ שהאוויר לוחץ על הנפט לזרום ופתיחתו הוא גרמא למניעת לחץ האוויר, סוף סוף הוי גרמא שמחוץ לאש, שאינו אלא מדרבנן. עכ"ל. והכי נמי החיישן הוא במקום המלחצת. ומ"ש שם (אות יא) להחמיר בזה למעשה, היינו משום שהוא נעשה מיד, משא"כ בנ"ד שנכבה לאחר איזה זמן מה, וגם כי אין צורך גדול, משא"כ בנ"ד. וגם שם כתב שאין למחות במקילין. ורק בעל נפש יחוש לעצמו, וא"כ בנ"ד קיל טפי.

וב"ש לפי מ"ש המג"א (סי' תקד סק"ו) שבתחילה הקשה ע"ד הרא"ש הנ"ל, שהרי בהלכות שבת (סי' שלד סכ"ד) מבואר שמותר ליתן מים על טלית שאחזו בה האור, אע"פ שנוגע בדבר הדולק. ותירץ שלא אסר הרא"ש אלא ליקח מגוף הדבר הדולק, אבל כשנותן דבר חוצה לו מותר, וכן כאן אינו לוקח מהגז, אלא נותן דבר חוצה לו ומותר. ועוד, שבשו"ת יחו"ד הנ"ל בהיתר לכבות את הגז ע"י קומקום מים בגרמא, כבר ישב על המדוכה ליישב מדוע אין איסור לכבות באופן זה שנותן את המים לאחר שהאש כבר דלוקה, וביאר ג' ביאורים: א. לפי מ"ש בנהר שלום ומאמ"ר שלא התיר מרן (סי' שלד) גרם כיבוי אלא משום הפסד, אבל שלא במקום הפסד, כגון נר,

משא"כ אם היה עומד עם הכלי והניצוצות נופלות לשם לא היה אסור, כי הוא בגדר גרם כיבוי, הגם שהכלי בידו.

ויש מי שהביא ראייה לזה מהגמ' סנהדרין (עו:): לגבי מי שכובש את חבירו בתוך המים ולא נותן לו להתרומם החוצה ולנשום עד שהרגו, והגמ' שואלת מנלן דחייב, ומתרתת אמר שמואל דאמר קרא או באיבה לרבות את המצמצם. ובספר מנוח"א רצה ללמוד מכאן שכיסוי קדרה בשבת אינו חיוב בישול גמור אלא גרמא, שהרי זה דומה למצמצם, ורואים בגמ' סנהדרין הנ"ל שצריך ריבוי מיוחד לחייב על מצמצם, משמע שבדין בישול שאין את הריבוי בפסוק, פטור, דאינו אלא גרמא.

ואמנם מה שדימה דין כיסוי קדירה לומר שאינו אלא גרמא, זה נסתר מדברי הראשונים, ופלא שכתב לדחות דבריהם מסוגית הש"ס, ומה נדע ולא ידעו הם. והחילוק פשוט בין בישול להורג את הנפש, שהרי מלאכת בישול כל מהותה בגרמא, ולכן כיון שכיסוי הקדירה היא אחת מפעולות הבישול הו"ל כמבשל בידים וחייב.

ואולם נראה שלגבי נ"ד דאיירי במלאכת כיבוי כן נוכל ללמוד מהסוגיא בסנהדרין, דמכיון שאינו מכבה בידים, וגם אינו מכבה להדיא ע"י הכף, אלא שבאחיזת הכף רק גורם שלא יבא עוד חום על החיישן, ואז החיישן יתקרב מאליו אחרי כמה שניות, וממילא יפסיק את יצור החשמל, ומיד התפסן ישתחרר ויסגור את זרימת הגז, לכן נחשב הדבר עדיין לגרמא בעלמא, ומעיקר הדין אין לאסור בזה.

ומה שיש שטענו כי בעת הנחת הכפית נסתמים החורים שכנגדה, וא"כ הוי מכבה, כאשר בדקנו זאת אין טענה זו נכונה, אלא הלהבות זזות לצדדים וממשיכות לבעור יותר דרך החורים האחרים.

ובלא"ה לכאורה כל הכיבוי החלקי הזה הוא בודאי בגדר דבר שאינו מתכוין, שהרי

בנתינת הכף בודאי אינו מתכוין לכיבוי החלקי והמזערי הזה, שאין לו בו שום תועלת וחפץ, אלא כל כוונתו רק לחצוץ בין חום הלהבה לבין החיישן, כדי שהחיישן יפסיק לקבל חום, וממילא יצטנן לאחר זמן ויגרום כיבוי כנ"ל. ולכן אף אם בודאי היה נעשה בזה כיבוי חלקי, אינו יותר מפסיק רישיה דלא ניחא ליה, שהרי אין לו תועלת בכיבוי החלקי הזה, שעוד שניות ספורות כבר הכל יהיה מכובה מהשורש ע"י שיסתם צינור הגז, ומה הרויח עוד בכיבוי החלקי הזה. ומכיון דאיירי בכיבוי גחלת של מתכת שהוא מדרבנן, הו"ל פ"ר דלא אכפת ליה בדרבנן דשרי.

ולפיכך המיקל בדבר זה יש לו ע"מ לסמוך, אך המחמיר לכבות את הגז ע"י מתקן ה"חגאז", תע"ב. וזה עדיף מנתינת קומקום לגלישת המים שקורה שהדבר לא הצליח, ונכשלים בסיוע למים להישפך ע"י נענוע קל, וגם אין זוכרים להכין קפה ותה במים, ופעמים בכלל מוסיפים סודה לשתיה וכדומה כדי לסייע למים להישפך וכבר א"א עוד להכין קפה ותה, לכן עדיף ע"י הכף שמבחינה טכנית הוא יותר בשופי ובנחת, וגם מבחינה הלכתית לא יהיה צורך להשתמש במים. ועוד שהגרמא בזה הרבה יותר קל מגלישת המים, שבגלישת המים אחר פעולתו יש ב' שלבים ואז יש כיבוי, א. המים מתחממים, ב. ואח"כ נשפכים ומכבים, ואילו ע"י הכף יש ד' שלבים וגם אין כיבוי אלא מניעת המשך הדלקה, א. החיישן מצטנן לאחר זמן, ב. ואז מחוסר אנרגיה מפסיק להיווצר הזרם חשמלי שדוחף את הזיז, ג. ואז הזיז הקפיצי (שמחזיק את השסתום הקפיצי מלחזור למקומו ולסתום את זרימת הגז) חוזר למקומו, ד. ואז גם השסתום הקפיצי חוזר למקומו וסותם את זרימת הגז, וממילא אין לאש את מה להבעיר. ואה"נ החגאז עדיף גם מבחינה הלכתית שגורם לכיבוי עוד קודם הדלקה, אבל לכאורה בין גלישת המים לכיבוי ע"י כף לענ"ד ע"י כף עדיף טפי.

שימוש בכיירים שיש בהם מתקן בטיחות למניעת דליפה

יגלוש המאכל באמצע הבישול ויכבה את האש, וכדי שלא ימשיך הגז לזרום מאליו, התקינו בפנים

והנה כיום בכל הכיירים החדשים של הגאז יש מתקן בטיחות למניעת דליפת גז, כגון אם

בשיראים, והוא דבר הנרגש בחוש, אבל כח החשמל אינו נרגש בחוש מנ"ל שיהיה אסור בשבת. ובציץ אליעזר (ח"א סי' כ פ"י) כתב שחילוק זה נכון ומתקבל על הלב. וע"ש.

גם הגרשו"א (בס' עטרת שלמה עמ' כ) כתב, שקשה מאד לחדש איסור מוליד במה שלא נזכר בש"ס להדיא, שהרי הולדת חום ג"כ נקראת בשבת (מת.). דאולודי קא מוליד, ואע"פ כן מבלי בישול שרי. וכן מצינו שאין מרסקים שלג וברד, די"מ מטעם שמוליד דבר חדש, ואילו פירות שעומדים לאכילה מותר לסוחטם, ולא אסרינן משום שמוליד משקה. ע"כ. [ומ"מ ע' בשו"ת יחור"ד (ח"ב סי' נז) לגבי הקלטה בשבת שאף שגלי הקול מגבירים זרם החשמל, ובשעת ההקלטה רואים את האורות עולים ויורדים בו, מ"מ דעת כמה מגדולי דורנו שאין איסור בזה איסור תורה משום הבערה, שאין כאן אלא הגברת זרם ותו לא. ומ"מ יש לאסור לפחות מדרבנן משום מוליד קול בסרטי הרשם-קול, כעין מה שאסרו חז"ל (ביצה כב.) הולדת ריח בשבת ויו"ט].

ויש שכתבו להתיר באופן שלא ילחץ על הכפתור אלא בשינוי. ולהלכה יש לדון להקל בזה מכמה פנים. שאף את"ל שיש בזה איסור תורה, הרי עושה לצורך או"נ, ולכל היותר לא גרע ממכשירי או"נ, ולהשאיר אש דלוקה מערב יו"ט, אינו נחשב כ"כ מכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט. שיש בזה הפסד ממוץ ולפעמים גם חשש סכנה. וגם למ"ד שאין מורין להתיר במכשירי או"נ, שאני הכא שיש עוד צירופים להקל. ואם מטעם שאין זה סיוע ממש לצורך הבישול רק לבטיחות, כיון שאינו מתכוין ליצור כאן מעגל של בטיחות, וכל כוונתו רק לבשל את התבשיל, ואין לו דרך אחרת לבשל כעת, נחשב שעוסק במכשירי או"נ. ויתכן שהוא ג"כ בכלל פ"ר דלא ניח"ל.

ומה שהעירו שהרי לא התירו להבעיר אש חדשה ביו"ט, וכאן מוליד זרם חשמלי חדש, י"ל שכוין שאינו ניכר ואין כוונתו לשם כך, אינו בכלל האיסור של הולדת אש חדשה. [ול"ד למדליק תנור חשמלי שאסור, ששם מתכוין להדליק אש חשמלית כדי לבשל, משא"כ כאן שאין כונתו לזה, וגם אינו ניכר,

חיישן בטיחות, שגורם באופן אוטומט למניעת זרימת הגז כאשר האש איננה דלוקה. וזה באופן שאחר שהמדליק את האש לוחץ בידו על הכפתור הקבוע בכיריים ומאפשר בזה זרימת הגז, ע"י פתיחת שסתום קפיצי, הנה אחר סילוק ידו בכדי שלא יחזור השסתום לסתום את מעבר הגז, יש חיישן דו מתכתי ליד הלהבה שיוצר זרימה חשמלית זעירה, הבאה מכח חימום שתי מתכות שונות, והזרם החשמלי הזעיר שנוצר, מחזיק את השסתום במצב פתוח, כנגד הקפיץ השואף לסוגרו ככל עת, ולכן כאשר נכבית האש, החיישן מתחיל להתקרר ונפסק הזרם החשמלי, וממילא הקפיץ סוגר את מעבר זרימת הגז.

ודנו בזה רבני דורינו אם יש לאסור הדלקת האש ביו"ט אפי' שכוונתו בשביל בישול אוכל נפש ממש, מאחר שיוצר זרם חשמלי ומעגל בטיחות, ושמה יש בזה משום מבעיר ומשום מכה בפטיש. והגר"נ קרליץ ועמו הגר"ח קנייבסקי הורו לאסור שימוש בכיריים אלו, אם לא שידליק האש מערב יו"ט. ושכן הסכים הגר"ש אלישיב. אולם בשם הגר"ש וואזנר כתבו שהתיר בזה.

ולכא' סברתם לאסור בהחלט כ"כ [שזה דבר קשה לאסור בכל בתי ישראל, ויצטרכו כולם להניח אש דלוקה בכיריים מערב יו"ט], כנראה משום סברת החזון איש (או"ח סי' נ אות ט) שיש בונה וסותר בבניית מעגל חשמלי. אולם רוב פוסקי דורינו חלקו להלכה על סברא זו, כמ"ש במנחת שלמה (ח"א סי' י), ובשבט הלוי (ח"א סי' קכא), ובאג"מ (אה"ע ח"ד סי' עג), וביבי"א (ח"ז א"ח סי' לו). ובמק"א הבאנו מ"ש הגריש"א אלישיב (אשרי האיש יו"ד ח"ב עמ' שפז), שאינו מבין את דברי החזון איש בזה, והם כתורת הנסתר. ומכמה פוסקים משמע שאין בזה אף משום מכה בפטיש.

ובצל"ח החדש (בקונט' אחרון) כתב, ולענין דיבור בטלפון בשבת (באופן שלא נדלקת נורה חשמלית במרכזיה בעת הרמת השפופרת), מו"ח בס' בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' לא במפתחות) כ' לאסור, משום שע"י הפעלת זרם החשמל במעגל סגור נולד כח חשמלי, וכמו מוליד ריח, בדין סחופי כסא אשיראי, אך לא דמי, דהתם מוליד ריחא

אין לאסור, כיון שאין ניכר ההולדה בזה. ועוד שמי שאינו יודע מכ"ז ומדליק, נחשב מתעסק בהיתר. ועיקר טעמו של הגר"ש אלישיב להתיר בזה, הוא הטעם הא' הנ"ל, שעסוק בהבערה לצורך או"נ, וכמבואר בש"ע (סי' תקנ"ז ס"ד), שמותר להסיק את התנור אפי' היסק ראשון כדי לצלות בתוכו, אע"פ שמתקן את התנור, ויש בזה איסור גמור של מתקן מנא. וביאר המג"א בשם הר"ן שאע"פ שאסרו לעשות כן ברעפים, בתנור התירו לפי שנעשה בעת השימוש עצמו, משא"כ רעפים שעושה כן קודם שימוש. וכתב במחצית השקל דלאו דוקא באותה שעה ממש, אלא סמוך לשימוש, וברעפים החיסום הוא זמן רב קודם השימוש. וכ"כ במשנ"ב שם. ולפ"ז הבערה שנעשית לצורך בישול, ומוכן לתת עליו את הקדירה מיד, שרי, ולא אכפ"ל שיצירת הזרם החשמלי, שכ"ז מסייע לצורך מעשה ההבערה לאוכל נפש. ויתירה מזו כתב בשעה"צ בשם הרא"ה, דליבון רעפים שאני שנעשה כלי למלאכה אחרת חוץ ממלאכה זו של צליה, משא"כ בתנור שאינו מתכשר למלאכה אחרת חוץ מאפיה ובישול. וגם לתוס' שהובא במג"א שם שהטעם לפי שאין בהפגת התנור משום תיקון כלי, דאינו ודאי חוסם, מ"מ המשנ"ב (שם סק"ל) כתב בנוסח אחר, שאי"ז רק חיסום כל דהו ואינו מתכוין לזה, עכ"פ שזו כל פעולתו וצריך לכך. וכתב שע"פ הרשב"א זהו הנוסח הנכון. וכ"ש לנ"ד שיצירת הזרם אין בה קיום כלל. ולכן כל שנעשה בב"א פעולת ההבערה באו"נ עם פעולת יצירת הזרם שנוצרה לצורך ההבערה עצמה, שבלא זה לא יוכל להדליק התנור, א"כ נחשב הכל כחלק ממעשה הבערה לצורך או"נ ושרי כדין הבערה לצורך או"נ. וכן מה שחששו בזה מצד בונה ומכה בפטיש, השיב ע"ז הגר"ש אלישיב, דשרי, כיון שעסוק באוכל נפש, וצירף סברת התוס' (שבת צד). דבונה ביו"ט הוא רק איסור דרבנן.

ובשם הגר"ש וואזנר כתב, שעיקר ההיתר מטעם שאינו כלי גמור ואינו עומד לימים רבים, ולכן יש להתיר מדין מכשירין שא"א לעשותן

ועושה לצורך אוכל נפש, מנ"ל שהוא בכלל האיסור של הולדה אש. ובמנחת שלמה (סי' י) כתב שבדרך כלל בכל לחיצת כפתור חשמלי, הן לחבר והן להפסיק את הזרם יוצא ניצוץ, אלא שתמיד נעשה כן בדרך אנב גררא, ולא במתכוין, הילכך לא נחשב דבר זה כדרכו, אלא כלאחר יד, וחשיב פ"ר דלא נח"ל בדרבנן דמשרא שרי. (וע"ע שם עמ' פז).

וז"ל מרן אאמו"ר בשו"ת יבי"א (ח"ג א"ח ס"ס יז): כל איסור הדלקת החשמל ביו"ט הוא מדרבנן, משום דהוי מוליד אש. וגם איסור זה אינו מוסכם מאחרוני דורנו, וישנם רבים המתירים הדלקת החשמל ביו"ט (ראה בשו"ת יבי"א ח"ב סי' כו). וסיים יבי"א, שלכן אין להוסיף על האיסור, ובגרמא בעלמא משרא שרי.

וגם בנ"ד בהפעלת חיישן הבטיחות שבכיריים שמא דמי לגרמא, ואינו נעשה מיד, שרק כעבור כמה שניות מהדלקת האש, שהמתכות הנ"ל מתחממות, יוצא זרם חשמלי שגורם לפתיחת השסתום. ועוד יש לדון בכ"ז משום מכשירי או"נ, שהכל נעשה במעשה אחד של הבישול בדרך זו. ועוד יש לצרף שי' התוס' (שבת צה). וסיעתם, שהבאנו לעיל, דס"ל להתיר מדאורייתא בונה לצורך או"נ.

[ואצל רוב העם שאינם יודעים שכעת בהדלקת האש (ע"י גפרור), יוצר זרם חשמלי וכו', אפשר דחשיבי כמתעסק בעלמא, שהרי כל כוונתם היא רק לבישול ולא ליצירת זרם וכו'. וכן יש סברא זו להקל לגבי מדי מים חשמליים. ודו"ק].

ועכ"פ מעיקר הדין, יש להתיר בזה להלכה ולמעשה. ושמעתי שכן הורה מרן אאמו"ר זיע"א.

שו"ר שגם בס' הלכות חג בחג (יר"ט עמ' רסט) כתב, שיש להתיר הצתת אש לצורך בישול בכיריים החדשים שיש בהם שסתום בטיחות, אע"פ שגורם יצירת זרם חשמל למנוע את סתימת מעבר הגאז, דכיון שנעשה בשעת ההבערה עצמה הוי כבישרא אגומרי לפי שהוא עסוק בעצם ההבערה לצורך אוכל נפש. ועוד שנחשב מכשירי או"נ שא"א לעשותם מבע"י, ושגם מצד מוליד

ובכן מה שחששו משום מוליד זרם חשמלי, שמדרבנן יש איסור מוליד ביו"ט. דחה הגרי"ש אלישיב, דכיון שאין הזרם ניכר, לא אסרו מוליד דרבנן. וכנ"ל. וכ"כ בתשו' מהרש"ם (ח"א סי' קל) שאם אין ההולדה ניכרת אין איסור מוליד. ע"ש.

מערב יו"ט, שאם ידליק את הגז מבעו"י יש בזה הפסד ממון, וכמבואר בפמ"ג (מש"ז סי' תקב סק"א) דמשום הפסד עצים נחשב כמכשירין שא"א לעשותם מערב יו"ט. וגם אם יש חולקים בנידון הפמ"ג, נ"ד קיל טפי שא"צ לחייבו להבעיר גז לאיבוד.

אם הולדת ניצוצות של אש בשבת - אסורה מדאורייתא

איסור תורה, יש ס"ס לקולא, שמה פ"ר דלא ניח"ל אף בדאו' משרא שרי כד' הערוך וסיעתו, ואת"ל שאסור מדרבנן, שמה ניצוצות אלו אין בהם איסור מה"ת, והו"ל פ"ר דלא ניח"ל בדרבנן דשרין.

גם הגרשז"א (בקובץ סיני סיון תשכ"א עמ' קע) כתב, שאין שום איסור מה"ת בהוצאת ניצוצות אש שבאה בעקבות פתיחת מקרר חשמלי בשבת, ואין זה בכלל הבערה כלל. ועפ"ז כתב ביבי"א שם, שמתוך כך יש ללמוד שיותר להשתמש במעלית אוטומטית בשבת, אע"פ שכוכד גופו גורם לניצוצות.

וכ"כ בשו"ת יבי"א (ח"ז א"ח סי' לח) לגבי הדלקת מאורר או מזגן בשבת, אם נחשב דרבנן (ונפ"מ ע"י גוי), שאף שבשעת הפעלתם יוצאים ניצוצות אש, כתב הפני מבין (א"ח סי' נו) בשם בשמים ראש (סי' קצד) שהביא מהרא"ה, שניצוצות אין בהם ממש כלל. וכיון שאין כאן כל כוונה להוציא ניצוצות, הו"ל פ"ר בדרבנן דלא אכפ"ל דשרי.

ומכ"ז יש להעיר עמ"ש בס' אורחות רבינו (ח"א עמ' קמו) שהגרי"ש קנייבסקי זצ"ל החמיר שלא לדבר אל אדם שיש לו מכשיר שמיעה. אא"כ אינו מדבר אליו, ורק שקולו מגיע לאותו מכשיר, דאז לית לן בה, משום דלא ניח"ל. ע"כ. ולהנ"ל אין בזה חשש, כיון שאין בזה ממש, ואין בו קיום. וראה לעיל סי' תקב סעיף ט-יג, מ"ש בענין מכשיר שמיעה בשבת ויו"ט.

ושו"ר שכ"כ בשו"ת מנחת שלמה שם (ח"א סי' ט), שמותר לדבר בשבת עם אלו שיש להם מכשיר שמיעה, ומותר לקרוא לאנשים כאלה לעלות לתורה בשבת ויו"ט, אף שהקורא בתורה

ובעיקר איסור מוליד אש, ראה בפמ"ג (סי' תקב מש"ז סק"א) דמוכח ברע"ב (ביצה פ"ד מ"ז), דהוי מדרבנן, דרמי למלאכה שבורא האש הזה ביו"ט (יש לפרש גם בשבת, כדמוכח ברב פעלים ח"ב סי' נג), ולא משום הכנה ונולד, שמוציא ניצוצי אש בהכאת בברזל על אבן וכדו'. והחזון איש (סי' נ אות ט) כתב שהוצאת ניצוצות אש מן החשמל, גם בשבת אין בה איסור דאו' משום הבערה, אלא שבות מד"ס, שאין מוציאין אש מן האבנים וכו'. וכמו בניצוצי אור הניתזין זא"ז בתמידות מחוט החשמל. ובשו"ת רב פעלים (ח"ב א"ח סי' נג) כתב שמי ששכח ששבת היום, וחיכך גפרור ויצא רק ניצוץ אש, לרע"ב הוי רק דרבנן. ואמנם גם לדעת הט"ז (סי' תקב סק"ב) שאסור מדאורייתא, י"ל דוקא בשהדליק עי"ז אש ממש לשם בישול וכדו', אבל ניצוצות אש דקים מאד שאין בהם כדי להדליק ממש, אף הוא יודה דהוי מדרבנן. אלא שבשו"ת מלמד להועיל (א"ח סי' מט) פשיט"ל שבהוצאת ניצוצות אש מהחשמל איכא איסורא דאו'. ובשו"ת יבי"א ח"ה (א"ח סי' כז) העלה, שגם בהוצאת ניצוץ של אש, כל דלא חזי כלל להדליק ממנו ולהשתמש בו, אינו אסור מה"ת, דאמרי' נמי בכה"ג ניצוצות אין בהם ממש. ובטל אורות (דצ"ב ע"ג), כתב, שהמדליק נר ביום השבת פטור, כיון שאינו נהנה ממנו כלל, דשרגא בטיהרא מאי מהני, וה"ל מקלקל. וכ"ש שרבים ס"ל כשי' הערוך להתיר לכתחלה פ"ר דלא ניח"ל אפי' בדאו'. נולכן העלה ביבי"א, שבגדים מחומר סינטטי שבעת לבישתם ופשיטתם יוצאים מהם ניצוצות אש, יש להתיר עפ"ד האחרונים שבהוצאת ניצוצות אלו אין איסור תורה, והו"ל פ"ר בדרבנן דשרי לרובא דרבוותא, ואף את"ל שלא יצאנו מידי ספק, דשמה יש בהוצאתם

ט. נרגילה שהטבק נשרה במים ובמגעו הראשון עם הגחלים הוא גורם לכיבויין, מותר להשתמש בה ביום טוב, ואין להצריך שירטיבו את הטבק מערב יום טוב דוקא, ויש להתיר את העישון בנרגילה זו ביום טוב, וכדין בשר על גבי גחלים. (ט)

במנחת יצחק (ח"ב סי' יז. ח"ג סי' מא). ובאג"מ (ח"ד או"ח סי' פה), ובציץ אליעזר (ח"ו סי' ו). ובחלקת יעקב (ח"ג סי' קפו).]

ודאי מכויין להשמיע קול קריאתו לאזני העולה. שזה רק דיבור גרידא ואין זה אלא אולודי קלא של אדם, ובכגון דא לא גזרו רבנן. [וע"ע בזה

להדליק גז באופן שממילא ניצת ניצוץ

מתכוין הוא עושה מלאכה, אבל כשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל. והאחרונים הביאוהו לדינא גם לענין שאר מלאכות. וכמבואר ברדב"ז (ח"ב בלשונות הרמב"ם ס"ס קמט) לענין גזוז. ותוספת שבת (סי' שטו סק"ט) לענין בונה. ובש"ע הגר"ז בקו"א (סי' שב) לענין מלבן. ועוד. וה"נ כשאין לו כל כוונה וצורך להבערה, אין כאן פ"ר דהבערה].

ועוד יש לדון כיום, שברוב הבתים יש כיריים משוכללים שבעצם סיכוב כפתור הגז מופעלת הצתת אש (שא"צ לחוץ בנפרד על ההצתה), וא"כ בכל פתיחת הגז נוצרת אש חדשה, ויש לדון בזה משום מוליד אש חדשה, הגם שאינו סומך ע"ז, אלא מדליק ע"י גפרור שבידו שהעביר מאש דלוקה אחרת.

והנה בכיריים של גאז המצויים בהרבה בתים, שמתחילה הלהבה גבוהה, וכשממשיך לסובב את הכפתור של ההדלקה, נחלשת הלהבה, ונמצא שאם ממשיך לסובב את כפתור ההדלקה לכיוון הרצוי לו, הוא מכבה שלא לצורך, ולכאן צריך להקפיד ביו"ט, שתחילה יפתח את הכפתור של הגאז עד המיקום הנכון של גובה הלהבה, ואח"כ ידליק את האש, או יקריב את האש שהדליק מקודם אל מקום יציאת הגאז. אך שמא נחשב מנמיך לצורך אוכל נפש.

ובשו"ת אול"צ (ח"ג פ"כ אות ה) כתב פתרון לכך, שמיד בשעה שרוצה להבעיר אש, יצמיד למבערים גפרור דולק, שאז כוונתו להדליק את האש מהגפרור ולא מהמצת, ומה שנוצר אש ממילא, כיון שלא מכויין לזה הוא פס"ר דלא אכפ"ל, בהולדת אש ביו"ט דלרוה"פ היא דרבנן. ע"כ. ובפרט שגם בהדלקת ניצוץ חשמלי יש מקילין ביו"ט, ואינו חמור כמו בשבת, והרי עושה לצורך או"נ. וצ"ע לדינא. [נפעמים שיש לצרף סברת המ"מ (שבת פ"ב ה"א) גבי מתקן מנא, שכל שאינו מתכוין אינו ראוי לומר בו דהוי פ"ר וליחייב, מפני שכשהוא

שימוש בנרגילה ביום טוב

בגמ' (כג.). וכ"כ בשו"ת דרכי נועם (א"ח סי' ט) שמאחר שנתבאר שבעישון יש הנאת נפש, ושוה לכל נפש, לא איכפת לן לאוסרו משום חשש כיבוי, (ודלא כמ"ש הכנה"ג סי' תרח בהגבי לאוסרו משום מכבה). כיון שנכלל בכלל או"נ, כדאמר רבא בעישון פירות דשרי מידי דהוה אבישרא אגומרי. (וע"ש דף י:). וכ"כ במור וקציעה (סי' תקיא). וכ"כ מהר"י קציץ בשו"ת רועי ישראל (סי' יג). [וע' בשו"ת פעולת צדיק (ח"ב סי' כד וח"ג סי' קכז), שהתיר גם לחתוך

(ט) ז"ל מן אאמו"ר: נשאלתי בדבר העישון בנרגילה ביו"ט, שהטבק נשרה במים ובמגעו הראשון עם הגחלים הוא גורם לכיבויין, אם יש להתיר, או יש להצריך שירטיבו הטבק בערב יו"ט דוקא, הנה נראה שאין לאסור מטעם כיבוי, (וע' קרבן אשה סי' יד, באם טוחטים הבגד שעליו), כיון שהנאת עישון הנרגילה חשובה אוכל נפש ממש, והו"ל כמו שאמרו בביצה (כב:) להתיר עישון הפירות מידי דהוה אבישרא אגומרי. ע"ש